

УДК 316.422–025.27

ПРОЕКТУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА. КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД

Короткова Л.І., к. пед. н., директор

Запорізьке вище професійне училище моди і стилю

У статті висвітлюються особливості кластерного підходу як інструментарію проектування регіональної моделі соціального партнерства, розкривається його роль у розширенні освітнього, науково-методичного та виробничого простору Запорізького регіону.

Ключові слова: кластерний підхід, науково-освітньо-виробничий кластер, соціальне партнерство, професійно-технічна освіта.

Короткова Л.И. ПРОЕКТИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА. КЛАСТЕРНЫЙ ПОДХОД / Запорожское высшее профессиональное училище моды и стиля, Украина.

В статье освещаются особенности кластерного подхода как инструментария проектирования региональной модели социального партнерства, раскрывается его роль в расширении образовательного, научно-методического и производственного пространства Запорожского региона.

Ключевые слова: кластерный подход, научно-образовательно-производственный кластер, социальное партнерство, профессионально-техническое образование.

Korotkova L.I. THE REGIONAL MODEL PROJECT OF SOCIAL PARTNERSHIP. CLUSTER APPROACH / Zaporizhzhya higher vocational training school of fashion and style, Ukraine.

The article deals with features of the cluster approach as a tool of a regional model designing social partnership, its role is revealed in the expansion of educational, scientific methods and production in Zaporozhye region.

Keywords: cluster approach; scientific, educational and production cluster; social partnership; vocational and technical education.

На сьогодні основною метою економічної політики України є зростання національної конкурентоспроможності та розширення частки вітчизняних компаній на внутрішньому та світовому ринках, підвищення ефективності їхньої діяльності, що обумовлює необхідність своєчасного вирішення ряду проблем, таких як: неузгодженість ринку праці та ринку освітніх послуг; дефіцит кваліфікованих робітників, особливо у високотехнологічних та інноваційних областях; відсутність партнерських відносин між системою професійної освіти та виробництвом; розтягнуті терміни підготовки робітників; низький престиж робітничих професій; невідповідність навчально-матеріальної бази освітніх установ сучасним технологіям виробництва; нерозробленість нормативного забезпечення взаємовідносин між освітніми установами та споживачами освітніх послуг; недостатнє державне фінансування процесу реалізації професійних освітніх програм.

Світова практика доводить, що ці проблеми вирішуються при реалізації принципів соціального партнерства, стратегія якого може бути реалізована в різних формах, але в основі її полягає сформована система нових відносин між партнерами.

Запорізька область входить до числа регіонів України, які складають основу її економічного та інтелектуального потенціалу. В області зосереджено практично всі основні галузі промисловості, серед яких провідне місце займають електроенергетика, металургія, машинобудування, транспорт, а також легка промисловість і сфера послуг. У регіоні знаходяться більше 300 промислових підприємств та близько 875 малих підприємств [6].

«Стратегією регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року» визначено створення ефективної регіональної багаторівневої інноваційної системи, що включає систему наукової та технологічної освіти, інноваційну інфраструктуру, систему державної підтримки інноваційного бізнесу, комплексу, що дозволить ліквідувати існуючий розрив між науково-технічним потенціалом регіону та практичним використанням інновацій в економіці області [7].

Аналіз зарубіжного досвіду підтверджує, що умовами розвитку сучасного високотехнологічного виробництва є інтеграція науково-дослідних і виробничих підприємств в рамках кластерних структур [2].

Метою статті є висвітлення особливостей кластерного підходу як інструментарію проектування регіональної моделі соціального партнерства.

Уперше поняття кластера було введено в економічну теорію Майклом Портером, як «сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств по стандартизації, а також торгових об'єднань) в певних областях, що конкурують, але разом з тим і ведуть спільну роботу» [3]. Феномен кластерного розвитку економіки розглянуто в роботах Р. Коуза («теорія фірми»), Й. Шумпетера (динаміка конкуренції), Ф. Перу (теорія «полосів зростання» або «полосів розвитку»). Проблема модернізації ринкової структури та конкурентного розвитку як чинників підвищення інноваційної активності економічних систем займалися К. Ерроу, Р. Нельсон, С. Уїнтер. У роботах Е. Вайлбука, В. Єфименкова, Д. Іонеску, В. Княгініна, Д. Моїрінга, А. Нолана, Г. Шепелева, П. Щедровицького досліджувалися особливості розвитку регіону за допомогою кластерних структур. Науковою розробкою концепції кластерів в Україні та ближньому зарубіжжі займаються І. Брижань, М. Войнаренко, С. Кропельницький, С. Соколенко, В. Федоренко, В. Чевганова та інші.

Досвід кластерного розвитку економіки зарубіжних країн характеризується наявністю розвинутої структури промисловості, її високої інноваційної складової, а також успішними прикладами створення високотехнологічних кластерів.

На сьогодні майже всі країни Європейського Союзу здійснюють реалізацію національних чи регіональних програм кластеризації відповідно до рішення Лісабонського саміту Європейського Союзу, який відбувся у 2000 році та метою якого було впровадження в країнах-членах Союзу економіки знань, що здатна на основі інноваційних кластерів забезпечити конкурентоспроможність, що перевищує показники економік США та Японії.

Про важливість розвитку кластерів для європейської економіки свідчить той факт, що в липні 2006 року схвалено «Маніфест кластеризації в країнах Європейського Союзу», а 21 січня 2008 року у м. Стокгольм в рамках Європейської президентської конференції з інновацій та кластерів було прийнято «Європейський кластерний Меморандум».

Важливою відмінною рисою кластера є його інноваційна орієнтованість, високий ступінь довіри учасників по відношенню один до одного, тривале горизонтальне планування процесу, а також дотримання ключових принципів реалізації кластерного підходу: взаємовигідність, добровільність, відкритість, законність, довіра, чітке планування програми розвитку.

Соціальне партнерство кластерного типу на відміну від звичайної співпраці професійно-освітніх установ і підприємств відрізняється наявністю стійкої стратегії розвитку, вираженої в програмі, для виконання інтересів якої консолідується інтереси підприємств, органів влади, освітніх, науково-методичних установ та громадських організацій.

Таким чином, соціальне партнерство виступає як механізм реалізації кластерного підходу і тим самим дозволяє вирішити питання фінансування, інвестування; створює єдиний інформаційний простір, кооперацію, інфраструктуру, умови для здорової конкуренції та забезпечує конкурентоспроможність; об'єднує зусилля науки, освіти, виробництва на розвиток інтелекту, професійної компетенції, особистісних якостей потенційних кадрів економіки регіону.

Освітній кластер розглядається як структура, у якій визначальною компонентою є наука, а складовими – роботодавці, які споживають результати наукових досягнень і визначають вимоги до випускників; освіта, що враховує вимоги ринку праці, наука, діяльність якої спрямована на задоволення інтересів промисловості та бізнесу щодо забезпечення конкурентоспроможності регіону та країни в цілому.

Таким чином, на рівні регіону створюються підходи для формування і розвитку інноваційних науково–освітніх кластерів, як найбільш ефективних структур розвитку системи «освіта–наука–виробництво», а саме: кадрове забезпечення розвитку кластерів; створення інноваційно–експериментальних освітніх закладів; реалізація інноваційних програм і проектів; консолідація всіх учасників кластера; вирішення соціальних завдань; створення освітньо–виробничих структур кластерного типу; розвиток малого і середнього бізнесу.

Враховуючи швидко змінні потреби економіки, виробництва, невиробничої сфери у кваліфікованих робітничих кадрах, система ПТО повинна шукати нові способи функціонування та інноваційні форми навчання [4]. У зв'язку з цим на перший план виступає проблема формування системи підготовки мобільних та конкурентоспроможних робочих на базі функціонування освітньо–науково–виробничого кластера, учасниками якого є влада різних рівнів, наукові організації та об'єднання роботодавців, а ядром – науково–методичне об'єднання, основною метою якого є виготовлення інноваційного товару (випускники програми професійної освіти і навчання, спеціалісти, педагоги професійного навчання, які підвищували кваліфікацію, а також результати науково–методичних досліджень, що слугують фундаментом для інновацій у всіх аспектах, визначених у Державній цільовій програмі розвитку професійно–технічної освіти на 2011–2015 рр. і Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року).

Кластерна структура такого науково–методичного об'єднання сама здатна створювати інноваційні структури, які сприяють реалізації перспективних напрямів модернізації професійної освіти і навчання, а саме формуванню освітньо–виробничих кластерів на основі інтеграції великих багаторівневих професійних і територіальних коледжів та провідних підприємств, кожен з яких, у свою чергу, є рівневим кластером локального партнерства освітньої установи з іншими організаціями (рис.1).

Рис.1. Освітньо–науково–виробничий кластер

Кластерний підхід може успішно застосовуватися також всередині підготовки освітньої установи, створюючи кластери освітнього процесу за участю таких суб'єктів, як «керівник

установи – керівники за функціями», «керівники структурних підрозділів – педагоги», «педагоги – учні» і т.д.

Таким чином, соціальне партнерство виступає як багаторівнева кластерна модель, що дозволяє: підвищити рівень навчально-виробничого процесу; створити освітньо-виробничі комплекси – професійні і територіальні коледжі; підвищити рівень впровадження інноваційних освітніх і наукомістких технологій; забезпечити проведення науково-дослідних експериментів з удосконалення змісту професійної освіти; розширити освітній, науково-методичний та виробничий простір регіону; розробити науково і практично обґрунтовану програму модернізації професійної освіти в області; забезпечити проведення науково-дослідних експериментів з удосконалення змісту професійної освіти, апробації та впровадження професійних і освітніх стандартів нового покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войнаренко М. П. Кластерные модели объединения предприятий в Украине / М. П. Войнаренко // Экономическое возрождение России. – 2007. – № 4(14). – С. 68–82.
2. Муравьева А. А. Профессиональное образование и обучение в странах Западной Европы: сфера деятельности социальных партнеров / А. А. Муравьева // Труд за рубежом. – 2000. – № 4. – С.117–133.
3. Портер М. Конкуренция / М. Портер – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
4. Радкевич В.О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти / Валентина Радкевич // Модернізація професійної освіти і навчання : Проблеми, пошуки і перспективи : зб. наук. пр. / [редкол. : В.О. Радкевич (голова та ін.)] – К. : ПШО НАПН , 2011. – Вип. 1. – С. 7–22.
5. Стеченко Д. М. Інноваційні форми регіонального розвитку : навч. посіб / Д. М. Стеченко. – К. : Вища школа, 2002. – 254 с.
6. Статистичний щорічник Запорізької області за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
7. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000014/14916/strategy-2015.pdf>
8. Фирсова С.А. Анализ инновационного развития региональных научно-инновационных комплексов на основе методов многомерной классификации / С. А. Фирсова, С. Н. Леора // Вестник ИЖЭКОНА. Серия: экономика. – 2007. – Вып. 5 (18). – С. 54–65.